

ULKOASIAINVALIOKUNNAN MIETINTÖ 16/2003 vp

Hallituksen esitys Tsekin, Viron, Kyproksen, Latvian, Liettuan, Unkarin, Maltan, Puolan, Slovenian ja Slovakian liittymisestä Euroopan unioniin tehdyn sopimuksen hyväksymisestä sekä laeiksi sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta ja näiden valtioiden kanssa tehtyjen Eurooppa-sopimusten voimaansaattamislakien kumoamisesta

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 7 päivänä lokakuuta 2003 lähettänyt ulkoasiainvaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi hallituksen esityksen Tsekin, Viron, Kyproksen, Latvian, Liettuan, Unkarin, Maltan, Puolan, Slovenian ja Slovakian liittymisestä Euroopan unioniin tehdyn sopimuksen hyväksymisestä sekä laeiksi sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta ja näiden valtioiden kanssa tehtyjen Eurooppa-sopimusten voimaansaattamislakien kumoamisesta (HE 78/2003 vp).

Lausunnot

Eduskunnan päätöksen mukaisesti suuri valiokunta, perustuslakivaliokunta ja valtiovarainvaliokunta ovat antaneet asiasta lausunnot (SuVL 3/2003 vp, PeVL 11/2003 vp, VaVL 15/2003 vp), jotka on otettu tämän mietinnön liitteiksi.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- ulkoasiainministeri Erkki Tuomioja

- yksikön päällikkö Päivi Hiltunen-Toivio, yksikön päällikkö Päivi Kaukoranta ja lähetystöneuvos Soili Mäkeläinen-Buhanist, ulkoasiainministeriö
- ylitarkastaja Hannele Taavila ja poliisiylitarkastaja Jouni Vätkki, sisäasiainministeriö
- neuvotteleva virkamies Antero Tuominen, maa- ja metsätalousministeriö
- ylitarkastaja Mervi Mattila, ympäristöministeriö
- vanhempi tutkija Panu Kontio, Suomen ympäristökeskus
- apulaisjohtaja Matti Viialainen, Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK
- johtaja Erik Forsman, Teollisuuden ja Työntantajain Keskusliitto TT
- johtaja Tapio Kytölä, Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK
- johtaja Pentti Mäkinen, Keskuskauppakamari.

Lisäksi valtiovarainministeriö ja sisäasiainministeriön alueiden ja hallinnon kehittämisosasto ovat antaneet valiokunnalle kirjallisen lausunnon.

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan eduskunnan hyväksyvän Euroopan unionin nykyisten jäsenvaltioiden sekä Tšekin, Viron, Kyproksen, Latvian, Liettuan, Unkarin, Maltan, Puolan, Slovenian ja Slovakian välillä viimeksi mainittujen valtioiden liittymisestä Euroopan unioniin tehdyn sopimuksen, joka allekirjoitettiin Ateenassa huhtikuussa 2003. Sopimukseen kuuluu olennaisena osana liittymisehdot ja mukautukset unionin perustana oleviin sopimuksiin sisältävä liittymisasiakirja liitteineen ja pöytäkirjoineen. Allekirjoittajavaltioiden konferenssin päätösasiakirjaan sisältyvät sopimuspuolten julistukset.

Liittymissopimus tulee voimaan 1 päivänä toukokuuta 2004, jos kaikki sopimuspuolet ovat tallettaneet ratifioimiskirjansa Italian hallituksen huostaan huhtikuun 2004 loppuun mennessä.

Jokaisen nykyisen jäsenvaltion ratifiointi on edellytys liittymissopimuksen voimaantulolle. Jos jokin liittyvistä maista ei ole ratifioinut sopimusta, se tulee kuitenkin voimaan niiden uusien jäsenvaltioiden osalta, jotka ovat tallettaneet ratifioimiskirjansa.

Esitykseen sisältyy ehdotus liittymissopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta. Lisäksi esityksessä ovat ehdotukset laeiksi liittyvien valtioiden kanssa tehtyjen Eurooppa-sopimusten voimaansaatamislakien kumoamisesta. Ehdotetut lait ovat tarkoitetut tulemaan voimaan tasavallan presidentin asetuksella säädettävänä ajankohtana samana päivänä kuin liittymissopimus tulee voimaan.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Laajentumisen merkitys ja neuvottelujen tulokset Suomen kannalta

Euroopan unionin laajentuminen yli kylmän sodan rajalinjojen on merkittävimpiä tapahtumia koko Euroopan uuden ajan historiassa ja ulkoasiainvaliokunnan mielestä merkittävin tapahtuma Euroopan yhdentymisen historiassa 1950-luvun jälkeisenä aikana. Euroopan unionin laajentuminen poistaa keinotekoisien, toisen maailmansodan tuloksena syntyneiden Euroopan jaon. Laajentuminen luo yhtenäisen, 25 valtiota ja yli 450 miljoonaa kansalaista kattavan Euroopan unionin, jonka puitteissa jäsenvaltiot tekevät tiivistä yhteistyötä erityisesti niillä alueilla, joilla valtioiden välinen yhteistyö ja yhteiset pelisäännöt ovat tarpeen.

Laajentunut unioni kattaa merkittävän osan Euroopan mantereesta. Laajentumisprosessi on jo kuluneen 10 vuoden aikana lisännyt merkittävästi Euroopan unionin poliittista ja taloudellista vakautta. Läntisen Euroopan viimeisen 50

vuoden aikana rauhoittanut ja demokratisoinut yhdentymisen kattaa toukokuusta 2004 lukien 10 uutta valtiota, joilla on tiiviit historialliset siteet unionin nykyisiin jäsenvaltioihin. Laajentumisprosessi jatkuu Bulgarian ja Romanian osalta tavoitteena näiden maiden liittyminen unioniin vuonna 2007. Lisäksi Turkilla on todettu olevan ehdokasmaan asema, vaikka varsinaisia jäsenyysneuvotteluja ei ole vielä aloitettu.

Laajentumisprosessi on herättänyt runsaasti epävarmuutta niin nykyisten kuin tulevienkin unionimaiden kansalaisissa. Laajentumisen on esimerkiksi pelätty vaikeuttavan entisestään järjestäytyneen rikollisuuden torjuntaa sekä lisäävän epävarmuutta työmarkkinoilla.

Ulkoasiainvaliokunnan mielestä laajentumista ei näiden, kuten muidenkaan epävarmuustekijöiden suhteen tulisi nähdä osana ongelmaa, vaan pikemmin osana ratkaisua. Nykypäivän rajat ylittäviä haasteita ei voida torjua perinteisen kansallisvaltion keinoin, vaan hyvin keskeisiltä osin laajamittaisella kansainvälisellä yhteistyöllä. Yksittäisen valtion kannalta on aina parasta, jos valtioiden välinen yhteistyö perustuu yhdes-

sä sovittuihin ja myös noudatettaviin sääntöihin, kuten Euroopan unionissa.

Valiokunta yhtyy hallituksen esityksen kantaan, jonka mukaan maantieteellisestä näkökulmastamme erityisen tärkeää on unionin laajentuminen Itämeren alueella, koska Viron, Latvian ja Liettuan tuleva jäsenyys vahvistaa Euroopan unionin pohjoista ulottuvuutta ja tukee Pohjois-Euroopan taloudellista ja poliittista kehitystä. Kuten suuren valiokunnan lausunnossa (SuVL 3/2003 vp) todetaan, unionin ja entisen Neuvostoliiton seuraajavaltioiden Venäjän, Valko-Venäjän ja Ukrainan välinen raja kaksinkertaistuu.

Ulkoasiainvaliokunta yhtyy suuren valiokunnan kantaan, jonka mukaan rajanaapuruus korostaa unionin tarvetta kehittää ja tiivistää suhteitaan Venäjän kanssa. Ulkoasiainvaliokunnan mielestä EU:n tulisi muutoinkin pyrkiä johdonmukaisesti kehittämään suhteita uusiin naapurivaltioihin. Ulkoasiainvaliokunta pitää tässä suhteessa keskeisinä erityisesti EU:n pohjoisen ulottuvuuden toimintaohjelmaa sekä komission "Laajempi Eurooppa ja uusi naapuruus" -aloitetta.

Suomen neuvottelutavoitteet

Hallituksen esityksen mukaan Euroopan unionin laajentuminen on Suomen poliittisten ja taloudellisten etujen mukaista. Suomi on esityksen mukaan johdonmukaisesti tukenut laajentumista ja toiminut laajentumisneuvotteluiden edistämiseksi Eurooppa-neuvostoissa vahvistettujen periaatteiden pohjalta.

Myös ulkoasiainvaliokunta on koko laajentumisneuvottelujen ajan pitänyt laajentumista ehdottomasti tärkeimpänä Euroopan unionin tehtävänä. Valiokunta on katsonut, että laajentuminen on sekä poliittisesti että taloudellisesti Euroopan kannalta myönteistä ja myös kokonaisuutena Suomen edun mukaista.

Hallituksen esityksen perusteluissa esitetyn mukaan neuvottelutulos vastaa pitkälle Suomen neuvotteluille asettamia tavoitteita. Esityksen mukaan laajentumisen rahoituksen suhteen tulos vastaa Suomen neuvottelumandaattia. Lisäksi esityksessä korostetaan Brysselin Eurooppa-neuvostossa lokakuussa 2002 vahvistettua peri-

aatetta, jonka mukaan viljelylle epäsuotuisten alueiden maataloustuottajien tarpeet tulee turvata laajentuneessa unionissakin. Tärkeää Suomelle oli esityksen mukaan myös, että hakijamaille myönnetyt siirtymäajat tai erityisjärjestelyt eivät aiheuta häiriöitä sisämarkkinoille ja että ne ovat rajattuja ajallisesti ja kattavuudeltaan. Ulkoasiainvaliokunta katsoo saamansa selvityksen perusteella, että laajentumisneuvottelujen tulokset ovat pitkälle Suomen neuvotteluille asettamien tavoitteiden mukaisia.

Laajentumisneuvottelujen kulku

Ulkoasiainvaliokunta katsoo laajentumisneuvottelujen edenneen jälkikäteen arvioiden varsin sujuvasti ja johdonmukaisesti. Valiokunta viittaa hallituksen esityksen yleisperusteluihin, joissa korostetaan vuoden 1993 Kööpenhaminan Eurooppa-neuvoston kokouksen laajentumiselle hyväksymiä edellytyksiä eli ns. Kööpenhaminan kriteerejä. Ulkoasiainvaliokunta katsoo, että näiden kriteerien vahvistaminen ennen laajentumisneuvottelujen aloittamista loi selkeät puitteet neuvotteluille.

Valiokunta katsoo hallituksen esityksen taivoin, että näissä Kööpenhaminan kriteereissä kyttyvät EU:n perusarvot. Unionin jäsenyyttä hakevalla maalla on oltava vakaat hallinnolliset rakenteet, joilla taataan demokratian ja oikeusvaltioperiaatteen toteutuminen, ihmisoikeudet sekä vähemmistöjen kunnioittaminen ja suojelu. Hakijamaalla on lisäksi oltava jäsenyyteen mennessä toimiva markkinatalous ja edellytykset selvittää kilpailun ja markkinavoimien paineista unionissa sekä kyky noudattaa jäsenyysvelvoitteita, mukaan luettuna poliittisen unionin ja talous- ja rahaliiton tavoitteita. Kööpenhaminan kriteerit kannustavat toisaalta unionin jäsenyyttä tavoittelevia maita kehittämään hallinnollista vakautta sekä ihmisoikeuksien tasoa. Toisaalta ne varmistavat, ettei unionin sisäinen yhtenäisyys ja sisämarkkinoiden toimivuus järky uusien maiden liittymisen myötä.

Komissio julkisti 5 päivänä marraskuuta 2003 viimeiset edistymisraportit ennen laajentumisen todennäköistä toteutumista. Valiokunta pitää onnistuneena Kööpenhaminan Eurooppa-neuvos-

ton vuonna 2002 tekemää ratkaisua, jonka mukaisesti komissio seuraa ehdokasmaiden edistymistä vuosittaisten kertomusten muodossa myös sen jälkeen, kun varsinaiset jäsenyysneuvottelut ovat päättyneet. Komission vuoden 2003 raportissa todetaan, että ehdokasmaat ovat kokonaisuutena valmiit omaksumaan Euroopan unionin jäsenyysvelvoitteet toukokuusta 2004 lukien. Komissio kuitenkin korostaa, että ehdokasvaltioilla on vielä runsaasti tehtävää ennen jäsenyyttä. Komissio toteaa myös, että jäsenyysehtojen täyttämiseen eli Euroopan unionin säännösten täysimääräiseen noudattamiseen ehdokasmaissa liittyy vielä rajattu määrä vakavia huolenaiheita, jotka edellyttävät ehdokasmailta erityisiä korjaustoimenpiteitä.

Ulkoasiainvaliokunta yhtyy suuren valiokunnan lausunnon (SuVL 3/2003 vp) edistymisraportteja koskevaan kantaan, jossa todetaan, että jäsenyyden edellytyksenä olevaan säädösten yhdenmukaistamiseen tulee suhtautua ankarasti etenkin silloin, kun tuotteiden ja palvelujen vaatimuksilla on suora yhteys yksittäisten kuluttajien turvallisuuteen.

Suuri valiokunta katsoo lausunnossaan (SuVL 3/2003 vp), että laajentumisneuvotteluissa on noudatettu perustuslain säännöksiä eduskunnan oikeudesta osallistua Suomen EU-politiikan muotoiluun. Ulkoasiainvaliokunta yhtyy tähän kantaan. Ulkoasiainvaliokunta on seurannut neuvotteluja säännöllisesti, kun laajentumiseen liittyviä kysymyksiä on käsitelty neuvostossa ja Eurooppa-neuvostossa. Valiokunta pyysi lisäksi maaliskuussa 2000 perustuslain 97 §:n nojalla valtioneuvostolta erillisen selvityksen laajentumisneuvotteluista. Selvityksen käsitelyn yhteydessä valiokunta käsitteli kunkin ehdokasmaan neuvotteluja erikseen ja kuuli asiantuntijoina ehdokasmaiden Helsingissä olevia suur-lähettiläitä. Ulkoasiainvaliokunta otti laajentumiseen kantaa myös hallituksen vuoden 1999 toimenpidekertomusta koskevassa mietinnössään (UaVM 8/2000 vp). Mainitussa mietinnössään valiokunta korosti, että laajentumisen toteutuksessa on pidettävä kiinni Kööpenhaminan Eurooppa-neuvostossa sovitusta Kööpenhaminan kriteereistä.

Laajentumisen vaikutuksista yksittäisten kysymysten osalta

Sisämarkkinoiden toiminnan turvaaminen

Hallituksen esityksen mukaan liittymisneuvotteluiden aikana kiinnitettiin erityistä huomiota sisämarkkinoiden (tavaroiden, henkilöiden, palvelujen ja pääomien vapaa liikkuvuus) häiriötönnä toiminnan varmistamiseen. Tällä perusteella kaikki vaatimukset siirtymäjärjestelyistä tai muista poikkeustoimenpiteistä punnittiin huolellisesti. Yleisen taloudellisen suojalausekkeen lisäksi liittymissopimukseen kirjattiin erityinen sisämarkkinasuojalauseke, jonka perusteella voidaan ottaa käyttöön suojatoimenpiteitä, mikäli uusi jäsenvaltio ei pysty täyttämään sisämarkkinoiden alaan kuuluvia jäsenyysvelvoitteita ja tämä aiheuttaa tai uhkaa aiheuttaa vakavaa häiriötä sisämarkkinoiden toiminnalle. Komissio voi ottaa suojatoimenpiteet käyttöön joko yksittäisen jäsenvaltion pyynnöstä tai omasta aloitteestaan. Suojatoimenpiteet voidaan ottaa käyttöön kolmen vuoden kuluessa liittymishetkestä.

Henkilöiden vapaan liikkuvuuden osalta Suomi aikoo ottaa käyttöön liittymisasiakirjaan sisältyvän ratkaisun, jonka mukaan nykyiset jäsenvaltiot voivat määräjän soveltaa uusien jäsenvaltioiden kansalaisiin kansallisia työmarkkinoille pääsyä koskevia säännöksiä. Hallitus on keväällä 2001 päättänyt, että Suomi soveltaa kansallisia säännöksiä kahden vuoden siirtymäajan. Nyt käsiteltävänä olevan hallituksen esityksen perustelujen mukaan Suomi päättää kahden vuoden jälkeen tapahtuvan tarkistuksen yhteydessä työmarkkinaosapuolia kuultuaan jatko toimista ja ilmoittaa komissiolle, mikäli Suomi haluaa edelleen noudattaa kansallisia työmarkkinoille pääsyä koskevia säännöksiä.

Sosiaaliturvan osalta esityksessä todetaan, että unionin sosiaaliturvan koordinoitijärjestelmän mukaisesti potilaiden liikkuvuus sekä Suomeen että Suomesta alemman hintatason maihin lisääntyy. Esityksen mukaan potilaiden liikkuvuuden kustannusvaikutukset Suomessa voivat olla merkittäviä, mutta niiden määrällinen ennakointi on vaikeaa.

Ulkoasiainvaliokunta pitää laajentumisen laajuus sekä nykyisten ja uusien jäsenvaltioiden väliset kehityserot huomioon ottaen perusteltuna, että unionin nykyiset jäsenvaltiot voivat siirtymäkauden ajan soveltaa työmarkkinoille pääsyä koskevaa erityistä suojalauseketta sekä vedota yleiseen sisämarkkinoiden toimintaa koskevaan suojalausekkeeseen. Ulkoasiainvaliokunta viittaa suuren valiokunnan kantaan, jonka mukaan vanhojen jäsenvaltioiden, Suomi mukaan lukien, on kuitenkin syytä osoittaa pidättyvyyttä toimissa, jotka viime kädessä asettavat eri jäsenvaltioiden kansalaisia eriarvoiseen asemaan.

Oikeus- ja sisäasiat

Hallituksen esityksessä todetaan, että oikeus- ja sisäasioiden alalla hakijavaltiot tai jäsenvaltiot eivät liittymisneuvotteluiden missään vaiheessa pyytäneet siirtymäsäännöksiä. Hakijamaiden on siten pantava oikeus- ja sisäasiain säännöstö täytäntöön liittymishetkestä lukien Schengenin säännösten tiettyjä osia lukuun ottamatta.

Uudet jäsenvaltiot eivät tule automaattisesti osaksi Schengen-aluetta, eli niiden ja nykyisten jäsenvaltioiden välillä tehdään edelleen sisärajarakastuksia. Schengen-järjestelmän soveltamisen aloittaminen uusissa jäsenvaltioissa tapahtuu valmistelu- ja arviointivaiheen jälkeen, minkä päätyttyä säännöstöä jo soveltavat valtiot yksimielisesti päättävät Schengenin säännösten soveltamisesta uusiin jäsenvaltioihin ja sisärajarakastusten poistamisesta näiden osalta.

Ulkoasiainvaliokunnan saaman selvityksen mukaan unionin laajentuminen ensi vuonna ei juurikaan aiheuta turvallisuusvajetta nykyisille jäsenvaltioille, ennen muuta siitä syystä, että sisärajarakastukset uusien jäsenvaltioiden kanssa säilytetään, kunnes maiden arvioinnin perusteella todetaan täyttävän Schengenin säännösten asettamat vaatimukset. Ulkoasiainvaliokunta korostaa, että oikeus- ja sisäasioiden osalta on yleisemminkin ratkaisevan tärkeää, että uudet jäsenvaltiot myös käytännössä kykenevät panemaan täytäntöön unionin oikeus- ja sisäasioita koskevan säännösten. Valiokunta pitää tärkeänä, että ehdokasmaat, yhdessä unionin toimielinten ja nykyisten jäsenvaltioiden kanssa, tehosta-

vat toimiaan ihmiskaupan, erityisesti lapsiprosituution vastaisessa työssä.

Ympäristö

Liittymissopimuksessa kaikki uudet jäsenvaltiot saivat siirtymäaikoja yhteisön ympäristölainsäädännön toimeenpanoon, erityisesti vesiensuojeluun ja jätehuoltoon. Siirtymäaikoja myönnettäessä arvioitiin hallituksen esityksen mukaan kuitenkin, ettei niillä ole sellaisia vaikutuksia, jotka heikentäisivät ympäristön tilaa nykyisen unionin alueella tai jotka aiheuttaisivat kilpailun vääristymiä sisämarkkinoilla.

Suomen kannan mukaisesti siirtymäajoilla ei myöskään saisi vaarantaa unionin kansalaisten turvallisuutta, joten Suomi kiinnitti liittymisneuvotteluissa huomiota myös ihmisten terveyttä koskeviin kysymyksiin. Lisäksi Suomi kiinnitti hallituksen esityksen mukaan erityistä huomiota siihen, että siirtymäajoilla ei saisi olla valtioiden rajat ylittäviä vaikutuksia. Hallituksen esityksessä esitetäänkin arvio, että myönnetty siirtymäajat eivät estä ympäristönsuojelun kannalta myönteistä kehitystä, vaan korkeintaan hidastavat sitä.

Valiokunnan saaman selvityksen mukaan laajentumisprosessi on jo sinänsä parantanut ympäristön tilaa uusissa jäsenvaltioissa. Sen myötä ympäristönäkökohtiin on kiinnitetty enemmän huomiota ja ympäristötietoisuus on kasvanut. Valiokunnalle esitetyn arvion mukaan ympäristön tila uusissa jäsenvaltioissa paranee todennäköisesti huomattavasti nopeammin kuin ilman unioniin liittymistä, sillä ilman laajentumisprosessia monet ympäristön kannalta tärkeät ympäristöinvestoinnit olisivat saattaneet siirtyä pitkälle tulevaisuuteen tai jäädä kokonaan tekemättä.

Laajentuminen saattaa valiokunnan arvion mukaan varsinkin lähivuosina hidastaa uuden ympäristölainsäädännön kehittymistä EU:ssa sekä vaikeuttaa EU:n yhteisen kannan löytymistä kansainvälisissä neuvotteluissa, vaikka unionin kansainvälinen painoarvo myös ympäristöasioissa toisaalta kasvaa. Ulkoasiainvaliokunta korostaa, että Euroopan unionin ympäristöpoli-

tiikan jatkuminen aktiivisena ja tuloksellisena on Suomen etujen mukaista.

Laajentumisen taloudelliset ja budjettivaikutukset

Hallituksen esityksen mukaan EU:n laajentumisen myötä lisääntyvä turvallisuus ja poliittinen vakaus ovat tärkeitä myös Euroopan taloudellisen hyvinvoinnin ylläpitämisessä. Pitkällä aikavälillä laajentuminen vaikuttaa esityksen mukaan myönteisesti unionin kasvudynamiikkaan ja rakenteiden muutosten kautta ulkomaankauppaan, sijoituksiin ja kansainväliseen työnjakoon. Hallitus arvioi, että laajentumisen kokonaistaloudelliset vaikutukset ovat sekä uusien että nykyisten jäsenvaltioiden kannalta myönteisiä.

Laajentumisella todetaan esityksen mukaan olevan sekä suoria että epäsuoria budjettivaikutuksia. Suorat vaikutukset ovat uusiin jäsenvaltioihin kohdistuvat EU-rahoitusvirrat ja uusien jäsenvaltioiden maksusuudet EU:n budjettiin. Laajentumisen suorat budjettivaikutukset ovat tehtyjen päätösten perusteella tiedossa vuosien 2004—2006 osalta. Vuoden 2006 jälkeisestä ajasta voidaan esittää vain alustavia arvioita, sillä uusista rahoituskehyksistä ei ole vielä tehty päätöksiä.

Epäsuorilla budjettivaikutuksilla tarkoitetaan hallituksen esityksessä muutospaineita, jotka laajentumisen myötä kohdistuvat erityisesti budjettitaloudellisesti merkittävimpiin politiikkalohkoihin eli maatalous- ja maaseutupolitiikkaan sekä alue- ja rakennepolitiikkaan. Näitä politiikkalohkoja käsitellään jäljempänä tässä mietinnössä ja niitä koskevia budjettivaikutuksia tarkemmin valtiovarainvaliokunnan lausunnossa (VaVL 15/2003 vp).

Hallituksen esityksessä arvellaan Suomen nettomaksuaseman heikkenevän vuonna 2006 vertailuvuoteen 2003 nähden noin 200 miljoonasta eurosta 400—450 miljoonaan euroon. Ulkoasiainvaliokunta viittaa valtiovarainvaliokunnan kantaan, jonka mukaan budjettivaikutuksia olisi hallituksen esityksessä voitu tarkastella perusteellisemmin vuoden 2006 jälkeisten nettovaikutusanalyysien osalta. Ulkoasiainvaliokun-

nan saaman valtiovarainministeriön lausunnon mukaan tällä hetkellä käytettävissä oleviin tietoihin perustuva arvio Suomen laskennallisesta nettomaksusta vuonna 2013 vaihtelee 700 miljoonasta 1 100 miljoonaan euroon.

Maatalous- sekä alue- ja rakennepolitiikka

Kymmenen uuden maan liittymisellä unionin jäseneksi on hallituksen esityksen mukaan merkittäviä vaikutuksia unionin maataloustuotantoon ja -markkinoihin. Unionin jäsenvaltioiden yhteenlaskettu väkiluku lisääntyy yli 20 prosenttia, maatalousmaa noin 30 prosenttia ja viljelykelpoinen ala noin 40 prosenttia. Maataloudessa työskentelevä väestö unionissa lisääntyy kuitenkin noin kahdella kolmanneksella, mikä osoittaa sen, että maataloustuotannon keskimääräinen tuottavuus uusissa jäsenvaltioissa on alhainen. Potentiaalisesti maataloustuotanto voisi siten hallituksen esityksen mukaan lisääntyä merkittävästikin.

Liittymissopimuksen maataloutta koskevat määräykset eivät hallituksen esityksen mukaan aiheuta laintason muutostarpeita Suomessa. Maataloustuotteiden yhteismarkkinat toteutuvat liittymispäivänä lukuun ottamatta tietyistä uusille jäsenvaltioille myönnettyistä siirtymäajoista aiheutuvia vientirajoituksia. Tämä voi hallituksen esityksen mukaan lisätä tarjontaa ja kilpailua myös Suomen markkinoilla, mutta tarjoaa myös Suomen viennille laajemmat sisämarkkinat. Koska unionin yhteinen maatalouspolitiikka jää oleellisilta osiltaan ennalleen uusien maiden liittymisestä huolimatta, laajenemisen välittömät vaikutukset Suomen maatalouteen jäävät hallituksen esityksen mukaan vähäisiksi. Pidemmällä aikavälillä laajeneminen lisää paineita muuttaa yhteistä maatalouspolitiikkaa tavalla, jolla voi olla hallituksen esityksen mukaan Suomen kannalta merkittävämpiä vaikutuksia.

Valtiovarainvaliokunta toteaa lausunnossaan (VaVL 15/2003 vp), että maaseudun kehittämistoimenpiteiden merkitys ja painoarvo voimistuu laajentuvassa unionissa, mikä edellyttää maaseudun kehittämistoimenpiteiden määrärahojen merkittävää lisäystä. Valtiovarainvaliokunta painottaa myös tässä yhteydessä toimia, joilla

Suomen osuutta maaseudun kehittämiseen ohjauksista varoista voitaisiin lisätä.

Ulkoasiainvaliokunta yhtyy valtiovarainvaliokunnan kannanottoihin ja pitää Suomen maatalouden kannalta tärkeänä Eurooppa-neuvoston lokakuussa 2002 tekemää linjausta, jonka mukaan nykyisen Euroopan unionin epäsuotuisilla alueilla toimivien tuottajien tarpeet olisi laajentumisen yhteydessä turvattava ja monitoiminnallinen maatalous säilytettävä Euroopan kaikilla alueilla.

Alue- ja rakennepolitiikan osalta laajentumisen asettaa hallituksen esityksen mukaan uusia haasteita EU:n koheesiopolitiikalle. Taloudelliset erot alueiden välillä kasvavat, ja elintasokuilu rikkaimman ja köyhimmän kymmenyksen välillä yli kaksinkertaistuu. Laajentumisen vaikutukset alue- ja rakennepolitiikassa näkyvät ennen kaikkea vuonna 2007 alkavalla rakennerahoituskautella, jota koskevia rahoituskehyksiä ei vielä ole sovittu.

Suomen kannalta merkittävin alue- ja rakennepolitiikkaan liittyvä kysymys on, että laajentumisen seurauksena Suomen pohjoiset ja erittäin harvaan asutut alueet eivät enää kuuluisi ns. tavoite 1 -alueisiin vuoden 2006 jälkeen, kun nykyinen rakennerahasto-ohjelmakausi päättyy. Suomen tavoitteena on, että Pohjois- ja Itä-Suomen harvaan asutut alueet voisivat edelleen säilyä tavoite 1 -alueina. Asia ratkaistaan seuraavia rahoituskehyksiä koskevissa neuvotteluissa. Ulkoasiainvaliokunta pitää valtiovarainvaliokunnan lausunnossa (VaVL 15/2003 vp) esitettyihin perusteluihin viitaten tavoitetta Suomen kannalta keskeisenä.

Liittymissopimuksen hyväksymisestä ja lakiehdotuksista päättäminen

Perustuslakivaliokunnan hallituksen esityksestä antamassa lausunnossa (PeVL 11/2003 vp) tode-

taan, että liittymissopimuksen hyväksymisestä voidaan päättää äänten enemmistöllä ja että ehdotus liittymissopimuksen voimaansaattamiseksi voidaan käsitellä tavallisen lain säätämisyksessä.

Päätösehdotus

Edellä esitetyn perusteella ulkoasiainvaliokunta ehdottaa,

että eduskunta hyväksyy Ateenassa 16 päivänä huhtikuuta 2003 Belgian kuningaskunnan, Tanskan kuningaskunnan, Saksan liittotasavallan, Helleenien tasavallan, Espanjan kuningaskunnan, Ranskan tasavallan, Irlannin, Italian tasavallan, Luxemburgin suurherttuakunnan, Alankomaiden kuningaskunnan, Itävallan tasavallan, Portugalin tasavallan, Suomen tasavallan, Ruotsin kuningaskunnan, Ison-Britannian ja Pohjois-Irlannin yhdistyneen kuningaskunnan (Euroopan unionin jäsenvaltiot) ja Tšekin tasavallan, Viron tasavallan, Kyproksen tasavallan, Latvian tasavallan, Liettuan tasavallan, Unkarin tasavallan, Maltan tasavallan, Puolan tasavallan, Slovenian tasavallan, Slovakian tasavallan välillä tehdyn sopimuksen Tšekin tasavallan, Viron tasavallan, Kyproksen tasavallan, Latvian tasavallan, Liettuan tasavallan, Unkarin tasavallan, Maltan tasavallan, Puolan tasavallan, Slovenian tasavallan ja Slovakian tasavallan liittymisestä Euroopan unioniin ja

että lakiehdotukset hyväksytään muuttamattomina.

UaVM 16/2003 vp — HE 78/2003 vp

Helsingissä 4 päivänä joulukuuta 2003

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj.	Liisa Jaakonsaari /sd	Henrik Lax /r
jäs.	Ulla Anttila /vihr	Kalevi Olin /sd
	Jouni Backman /sd	Suvi-Anne Siimes /vas
	Anneli Jäätteenmäki /kesk	Jari Vilén /kok
	Kimmo Kiljunen /sd	Ben Zyskowitz /kok
	Eero Lankia /kesk	vjäs. Aulis Ranta-Muotio /kesk.

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Antti-Juha Pelttari.